

“De EHS is mijn dagelijks werk”

De EHS werkt door in het beleid op allerlei niveaus. Maar wat betekent de EHS nou voor een beheerder in de praktijk? Voor Wessel Fokkema, beheerder van moerasgebied De Wieden, in dienst van Natuurmonumenten, is dat geen moeilijke vraag: de EHS is namelijk zijn dagelijks werk. Of het nou de aankoop is van een nieuw stuk natuur, de inrichting, het opstellen van een beheerplan of het aanvragen van subsidie, altijd speelt de Ecologische Hoofdstructuur weer een rol. Ondanks al die aandacht gaat het echter niet lukken de EHS-doelstelling in het gebied vóór 2018 te realiseren.

— Marjel Neeffjes

foto's Marjel Neeffjes | De Wieden

Over het idee achter de EHS is geen discussie. Ook Natuurmonumenten wil gebieden met elkaar verbinden en zo de biodiversiteit beter behouden. Fokkema zet zich dan ook met volle overtuiging in om de EHS in zijn regio te realiseren. Daarbij loopt hij helaas regelmatig tegen praktische problemen op. Van de ruim 1200 hectare die nu nog voor de EHS aangekocht moeten worden, is over 18 jaar pas ongeveer de helft in eigendom.

Toch is Natuurmonumenten altijd bezig om extra grond te verwerven. “Als er grond beschikbaar komt, gaat DLG erop af, maar we houden zelf ook in de gaten of boeren willen stoppen of hun bedrijf willen verplaatsen. Ook kunnen we met mensen samenwerken die aan particulier natuurbeheer willen doen. Toch blijven er natuurlijk boeren die gewoon willen blijven boeren en dat is wel eens lastig. Als je een moerasdoelstelling hebt, waarvoor een hoge grondwaterstand

nodig is, dan kan één boer met een beetje grond de plannen voor het hele gebied tegenhouden. Die basis van vrijwilligheid is leuk, maar soms zou ik wel een grotere stok achter de deur willen hebben. Onteigening gaat te ver, maar ik kan me voorstellen dat het waterschap een plus boven het aankoopbedrag van DLG kan uitkeren omdat ook haar doelstelling voor berging of vasthouden van water wordt gehaald. Maar zo ver is het helaas nog niet.”

Een vergelijkbaar probleem speelt in de Barsbekerbinnenpolder, een weidevogelgebied aan de zuidkant van De Wieden. In het gebiedsperspectief dat alle belanghebbenden met elkaar hadden opgesteld, was afgesproken dat de inrichting pas zou beginnen als een afgerond gebied geheel verworven zou zijn. Fokkema: “Zo’n afspraak blijkt nu toch contraproductief. We dachten dat het in een paar jaar gebeurd zou zijn, maar het ziet er nu naar uit dat het wel twintig jaar kan duren. Intussen is het voor de weidevogels 2 voor 12, of misschien wel over 12. Als we nog tien jaar wachten met peilverhoging en andere beheersmaatregelen, zijn er straks geen weidevogels meer. En het is niet alleen jammer voor de weidevogels, maar ook voor Natuurmonumenten en de pachtboer, want zolang we de doelstellingen niet halen, krijgen we ook geen geld van Programma Beheer.”

Verhuizende boeren

De verhouding tussen boeren en Natuurmonumenten ligt gevoelig. Fokkema: “We doen ons best om duidelijk te maken dat we onze burens echt geen schade willen berokkenen, maar we hebben nog steeds niet zo’n goed imago.” Een ander probleem in de aankoop van landbouw grond ligt meer op het financiële vlak. Fokkema: “Boeren die erover denken om te stoppen of te verhuizen, investeren vaak al een tijdje minder in hun bedrijf. Dat betekent dat het bedrijf minder opbrengt, meestal niet genoeg om een vervangend bedrijf te kopen. Dat verschil is natuurlijk voor de boer, DLG en Natuurmonumenten niet zomaar even op te hoesten.” Een mogelijke oplossing is volgens Fokkema om de grondprijs op grotere schaal te bepalen. Nu is het zo dat de boer die een recreatiebestemming op zijn land krijgt, minder vangt dan bij een woonbestemming, maar wel veel meer dan als er een natuurbestemming op komt. “Als je het gebied nou als geheel bekijkt, en de grondprijs middelt, levert dat even veel geld op voor de overheid. Tegelijkertijd heeft ook de ‘natuur’boer meer mogelijkheden om een vervangend bedrijf te kopen. De Dienst Landelijk gebied zou wat ons betreft dus ook een grotere rol bij de grondontwikkeling van recreatie- en woondoelstellingen moeten krijgen.”

Voor een gebied als De Wieden wekt het geen verbazing dat water een sleutelrol speelt. De begrenzing van de EHS lijkt daar niet altijd rekening mee te houden, meent Fokkema. “Voor een systeem met voldoende water van de juiste kwaliteit zou je de grenzen op het stroomgebied moeten baseren. Dan kunnen we de fosfaatwaarden omlaag krijgen. Daarvoor hoeven we niet alle gronden aan te kopen, maar boeren zouden ook ‘bodemdiensten’ kunnen verlenen door hun grasland in

bijvoorbeeld het beekdal tegen een vergoeding te verschrallen. Aan de rand van het huidige natuurgebied werken we met het waterschap nu vooral aan de waterkwantiteit. Door een hoogwaterzone om de natuurdelen aan te leggen, zakt er minder water weg naar de omliggende laaggelegen polders, houden we meer water vast en hoeven we minder (fosfaatrijk) water in te laten uit het IJsselmeer. Tegelijkertijd werkt zo’n gebied als een voorzuivering voor water dat uit de landbouwpolders op de boezem van het natuurgebied wordt uitgeslagen.

Ontsnipperingsfonds

Hoezeer hij ook voor het koppelen van natuurgebieden is, Fokkema vindt wel dat je niet alleen moet verbinden om het te verbinden. “Je moet wel kijken waar je het voor doet. Als je het droge Drent-Friese Wold met De Wieden wilt verbinden, moet je er natuurlijk niet op rekenen dat een otter er gebruik van gaat maken. Maar voor natte schraallanden en waterorganismen is het wel nuttig. Dan hoeft het misschien geen brede strook te zijn, maar kan het ook in de vorm van stapstenen. En dan wordt zo’n plan ineens een stuk makkelijker te realiseren.” Ook heeft hij wel eens de indruk dat verbindingen niet alleen op ecologische gronden worden gepland. “Als er grote infrastructurele werken gepland worden bij een rijksweg, is dat vaak het moment en de plek om bijvoorbeeld een ecoduct te realiseren. Maar het is niet altijd zo dat dat nou de efficiëntste plek en manier is om gebieden met elkaar te verbinden. Hier, tussen De Wieden en De Weerribben, ligt een provinciale weg, en daar is dan geen geld voor. Terwijl je hier een geweldig rendement zou behalen, doordat je twee grote gebieden met elkaar verbindt. Ik wil pleiten ervoor om geld dat bij infrastructurele werken vrijkomt, te storten in een ontsnipperingsfonds en te kijken waar in het land dat geld het beste kan worden ingezet.”◆

